

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ

AMAÇ

MADDE 1 – Bu Yönerge'nin amacı, Ahi Evran Üniversitesi'nde deney ve çiftlik hayvanları ile doğada (kara ve denizlerde) yaşayan hayvanlar üzerinde yapılacak olan bilimsel araştırma, test, eğitim, öğrenim gibi temel etkinliklerde kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili minimum etik standartları saptamak, gerektiğinde yeni ilkeler oluşturmak, bunların uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri yapmak, etik ilkeler doğrultusunda görüş bildirmek ve araştırma önerilerini bu açıdan değerlendirmek üzere oluşturulan “Ahi Evran Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu”nun (AEÜHADYEK) kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemektir.

KAPSAM

MADDE 2- a) Bu Yönerge, deney amacıyla kullanılacak hayvanların kullanımından önce alınması gereken izinleri, bu kurulun çalışma usul ve esasları, görevleri, eğitim, denetim ve yükümlülüklerini kapsar.

b) Bu Yönerge;

- 1) Deneysel olmayan tarımsal uygulamaları,
- 2) Deneysel olmayan klinik veteriner hekimliği uygulamalarını,
- 3) Veteriner sağlık ürünlerine pazarlama yetkisi verilebilmesi için gereken klinik deneyleri,
- 4) Kayıtlı veya onaylı hayvancılık işletmelerinin yapmakla yükümlü olduğu uygulamaları,
- 5) Birincil amacı bir hayvanın kimliklendirilmesi olan uygulamaları, kapsamaz.

DAYANAK

MADDE 3 – Bu Yönerge 1 Temmuz 2004 tarih ve 25509 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanun, **13/12/2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik** ve 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğ'in ilgili maddelerine dayanılarak ve

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

“2010/63/EU sayılı Bilimsel Amaçlarla Kullanılan Hayvanların Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Direktifine” paralel hazırlanmıştır.

TANIMLAR

MADDE 4 – Bu Yönerge’de geçen;

a) **Rektör:** Ahi Evran Üniversitesi Rektörü’nü,

b) **Başkan:** AEÜHADYEK Başkanını,

c) **Ahi Evran Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (AEÜHADYEK):**

15 Şubat 2014 tarihli ve 28914 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelikte belirtilen Ahi Evran Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunu,

ç) **Deney:** Bilimsel amaçlarla hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek her türlü prosedür veya prosedürler bütünü,

d) **Deney hayvanı:** Prosedürlerde kullanılan, serbest yaşayan veya çoğalan larva biçimleri, canlı kafadanbacaklılar ve normal fetal gelişimlerinin son üçte birlik döneminden itibaren memeliler dahil, insan olmayan herhangi bir omurgalı canlıyı,

e) **Deney ünitesi:** Hayvanlar üzerinde her türlü prosedür veya prosedürlerin gerçekleştirildiği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından çalışma izni bulunan birimleri,

f) **Etik:** Araştırmalarda kullanılacak hayvanlarla ilgili olarak insan ve hayvan yaşamını ilgilendiren bilimlerde yapılabilecek hareketlerin sınırları, hayvana yönelik yapılacak tutum ve davranışa yol gösterici evrensel kuralları,

g) **Genel Müdür:** Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürünü,

ğ) **Genel Müdürlük:** Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünü,

h) **HADMEK:** Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulunu,

ı) **HADYEK:** Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunu,

i) Hayvan refahı birimi: Üretici, tedarikçi, kullanıcı ve araştırmaya yetkili kuruluşlarda bulunması zorunlu olan, hayvanların refahı ve bakımından sorumlu, veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri veya veteriner sağlık teknisyeni unvanına sahip en az bir kişiden, kullanıcı kuruluşlarda ise bu

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

unvanlardan birine sahip bir kişiye ilaveten biri yerel etik kurul üyesi olmak üzere en fazla üç kişiden oluşan birimi,

j) **İnsancıl öldürme metodu:** Hayvanın kendi türüne has, en az fiziksel ve duyuşsal ağrı, eziyet ve sıkıntıya maruz kalacağı şekilde yaşamının sonlandırılmasını,

k) **İn vivo deney:** Canlı ortamda yapılan deneyi,

l) **İyi laboratuvar uygulamaları:** Klinik çalışmalar dışındaki sağlık ve çevre güvenliği çalışmalarının planlanması, yapılması, izlenmesi, kaydedilmesi, arşivlenmesi ve rapor edilmesi şartları ve yönetim usulleri ile ilgili kalite sistemini,

m) **Kullanıcı:** Hayvanları prosedürlerde kullanmaya yetkili olan kişiyi,

n) **Kuruluş:** Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çalışma izni bulunan, müştemilatı ile birlikte açık, kapalı, yarı açık, her türlü sabit ya da taşınabilir tesis, bina veya binalar grubunu,

o) **Proje:** Tanımlanmış bilimsel bir amacı olan ve bir ya da daha fazla prosedürü kapsayan uygulanmasına başlanmamış iş programını,

ö) **Prosedür:** Hayvanların; doğurtulması, kuluçkadan çıkarılması ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyunun devam ettirilmesi süreçleri dahil, iyi veteriner hekimlik uygulamalarına uygun olarak bir iğnenin batırılmasının yarattığına eşit veya daha fazla acı, eziyet, ızdırıp veya kalıcı hasara sebep olabilecek şekilde, bilinen veya bilinmeyen sonuçları olan, deneysel, adli tıp soruşturmaları, diğer bilimsel veya eğitici amaçlarla kullanılmasını,

p) **Sekreteryaya:** Etik kurullarda gerekli koordinasyonu sağlayan, yazışmaları yapan ve kayıtları tutan kişi veya kişileri,

r) **Tür:** Ortak özellikler taşıyan ve kendi aralarında döllenerek üreyebilen akraba canlıları içeren biyolojik grubu,

s) **3R ilkesi:** (W.M.S Russell ve R.L. Burch tarafından 1959'da geliştirilen ve baş harflerinden dolayı 3R'ler olarak anılan Replacement: Yerine Koyma, Reduction: Azaltma ve Refinement: Refahın Sağlanması) Mümkün olan her durumda, canlı hayvan yerine bilimsel açıdan geçerli başka alternatif bir yöntem ya da deneme stratejisinin uygulaması, proje hedeflerinden ödün vermeden kullanılacak hayvan sayısının olabildiğince azaltılması, hayvanlara acı, eziyet, ızdırıp çektirecek ve kalıcı hasar yapacak prosedürlerin iyileştirilerek hayvan refahının artırılmasını, ifade eder.

DENEY HAYVANLARININ KULLANILMA AMAÇLARI

MADDE 5- Deney hayvanlarının kullanılma amaçları aşağıda belirtilmiştir:

a) Temel araştırmalar.

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

b) Aşağıdaki amaçlardan herhangi birini taşıyan translasyonel veya uygulamalı araştırmalar:

- 1) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki hastalık, sağlık bozuklukları ve diğer anormalliklerin önlenmesi, tanısı, tedavisi veya bunlardan kaçınma.
 - 2) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki fizyolojik bozuklukların incelenmesi, belirlenmesi, düzeltilmesi.
 - 3) Hayvanların refahı ve tarımsal amaçlarla yetiştirilen hayvanların üretim şartlarının iyileştirilmesi.
- c)** (b) bendinde belirtilen amaçlardan herhangi biri için, ilaçlar, gıda hammaddeleri, yem hammaddeleri, başka maddeler ve ürünlerin kalite, etkinlik ve güvenilirliklerinin geliştirilmesi, üretilmesi ve test edilmesi.
- ç)** İnsan ve hayvan sağlığı ve refahı için doğal çevrenin korunması.
- d)** Türlerin korunmasını amaçlayan araştırmalar.
- e)** Mesleki becerilerin kazandırılması, sürdürülmesi veya geliştirilmesi için eğitim ve öğretimi.
- f)** Adli tıp soruşturmaları.

AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULUNUN KURULUŞU ve ÜYELERİNİN NİTELİKLERİ

MADDE 6- Ahi Evran Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun oluşumu;

- a)** AEÜHADYEK, bir başkan en az 5 en fazla 21 üyeden oluşur.
- b)** En az bir üyenin, bir yıl deneyimli, kurum içinde deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi bakımından sorumlu, tam gün üniteye çalışan, bir Veteriner Hekim'den . **c)**
En az bir üyenin kurum içinde deney hayvanları ile çalışma yapan birimlerden
- ç)** En az bir üyenin hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapmayan ve kurumumuz ile çıkar ilişkisi olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşından
- d)** En az bir üyenin kurumumuz ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna üye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşından
- e)** En az bir üyenin in vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl tecrübeli ve doktora veya tıpta uzmanlık derecesine sahip kişiden oluşur.
- f)** AEÜHADYEK, gerektiğinde başka alanların uzmanlarından görüş alabilir veya toplantılara davet edebilir.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULUNA ÜYE GÖREVLENDİRİLMESİ ve GÖREV SÜRESİ

MADDE 7- AEÜ Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Üyelerinin Görevlendirilmesi ve Görev Süresi;

a) AEÜ Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Başkanı, Başkan Vekili ve Üyeleri, Başkan ve Veteriner Hekim üyenin Üniversitemiz tam zamanlı çalışanlarından olmak kaydıyla Üniversitemiz Rektörü onayı ile görevlendirilir.

b) AEÜHADYEK, üyelerinin görev süreleri dört yıldır.

c) AEÜHADYEK, üyelerinden, görev süresi biten üye yeniden atanabilir veya onay ile görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere ayrılan üyenin niteliklerini taşıyan yeni bir üye görevlendirilir.

ç) AEÜHADYEK' in sekreteryası, Üniversitemiz Rektörünün onayı ile görevlendirilir. Kurulun düzenli çalışması, başvuruların alınması, değerlendirilmesi ve arşivlenmesi amacıyla ayrı bir çalışma birimi oluşturulur.

d) Bu Yönerge hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen kişiler AEÜHADYEK üyesi olarak görevlendirilmez.

e) AEÜHADYEK ile ilgili atama, onay ile görevlendirmeler bir ay içinde HADMEK' e bildirilir.

AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULUNUN ÇALIŞMA YÖNTEMİ

MADDE 8- AEÜ Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun Çalışma Yöntemi;

a) AEÜHADYEK, Başkanının belirleyeceği gündemle en az ayda bir defa, üyelerin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

- b)** AEÜHADYЕК, toplantısında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilir.
- c)** AEÜHADYЕК, yapılacak başvuruları değerlendirmek için ilgili yönetmeliğe uygun bir form hazırlar.
- ç)** AEÜHADYЕК, tarafından projelere azami beş yıl süre ile izin verilir, süre uzatımı talebi olması halinde, talebin gerekçelendirilmesi şartıyla ek süre verilebilir.
- d)** AEÜHADYЕК bütün başvuruları ve alınan kararları, tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza eder.
- e)** AEÜHADYЕК’ e başvurular, proje yürütücüsü tarafından yapılır. Tez çalışmalarında yürütücü, danışman öğretim üyesidir.
- f)** AEÜHADYЕК, yaptığı değerlendirme neticesinde uygun, düzeltilmesi gerekir, şartlı olarak uygun ya da uygun değildir şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren kırk iş günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hallerde, Kurul sözü edilen süreyi bir defaya mahsus olmak üzere onbeş iş gününü geçmeyecek şekilde uzatılabilir. Uzatma sebebi ve süresi gerekçelendirilerek, süre sona ermeden yürütücü bilgilendirilir.
- g)** AEÜHADYЕК, bir projenin yapılabilirliğini sınamak amacıyla az sayıda hayvan üzerinde ön deneylerin yapılmasını isteyebilir. Bu durumda kesin karar, “şartlı olarak uygun” kararı verilen projelerdeki usullere göre verilir.
- ğ)** AEÜHADYЕК, üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.
- h)** Hakkında “Düzeltilmesi gerekir” kararı verilen projeler, düzeltildikten sonra tekrar değerlendirilir. “Şartlı olarak uygun” kararı verilen projeler, AEÜHADYЕК, tarafından belirlenecek bir süre boyunca, hayvan refahı birimi tarafından izlenip, istenen şartların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra uygun ya da uygun değildir şeklinde karara bağlanır ve proje ile ilgili AEÜHADYЕК’ e rapor verilir.
- ı)** İzin verilen projelerde hayvan refahını olumsuz etkileyecek herhangi bir değişiklik olup olmadığı yerel etik kurulu tarafından denetlenir. Yerel etik kurulu, onaylanan projeye uyulmaması

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

durumunda, verilen izni iptal eder. İzin iptal edilmesi durumunda; hayvan refahı birimi tarafından, projede kullanılan veya kullanılması öngörülen hayvanların refahının olumsuz yönde etkilenmemesi sağlanır.

i) AEÜHADYEK, onayı alındıktan sonra projedeki ve çalışmaya katılacak kişilerdeki değişiklikler proje yürütücüsü tarafından AEÜHADYEK'e yazılı olarak bildirilir ve onayı alınır.

j) Tür tanımlama ile ilgili doğadan yaban hayvanı kullanılmasında Genel Müdürlükten alınan izin, AEÜHADYEK, izni yerine geçer.

k) Saha araştırmalarının birden fazla ilde yürütülmesi halinde sadece bir yerin HADYEK onayının alınması yeterlidir.

l) Kayıtlar HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur.

AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULUNUN İZİNİNE TABİ OLAN MÜDAHALELER

MADDE 9- Aşağıda belirtilen çalışmalarda AEÜHADYEK' in onayının alınması zorunludur;

- a) Her türlü araştırma projesi, tez (uzmanlık, bilim uzmanlığı ve doktora) çalışmasına yönelik hayvan deneyleri,
- b) Öğrenci eğitiminde kullanılmak üzere hayvanlar üzerinde yapılacak girişimsel uygulamalar
- c) Bir yöntem öğrenilmesi ve el alıştırmaları için hayvanlar üzerinde yapılacak testler ve çalışmalar.
- ç) Yukarıda sayılanlar dışında, araştırmacının etik kurul kararı talep etmesi halinde omurgasız hayvanlar ve deney hayvanı olarak tanımlanmamış canlı hayvanlarla ilgili olan araştırmalar da değerlendirilebilir

AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULUNUN İZİNİNE TABİ OLMAYAN MÜDAHALELER

MADDE 10- AEÜHADYEK' in İznine Tabi Olmayan Müdahaleler;

- a) Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar.
- b) Ölü hayvan veya dokusu, mezbaha materyalleri, atık fetuslar ile yapılan prosedürler.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

c) Süt sağma.

ç) Dışkı veya altlık örneği toplama.

d) Sürüntü ile örnek alma.

AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU'NUN GÖREVLERİ

MADDE 11- AEÜHADYEK' in görevleri şunlardır;

a) Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri ile Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu'nun belirlediği etik ilkeler ve iyi laboratuvar uygulamaları çerçevesinde kendi çalışma usul ve esasları hakkında yönerge hazırlamak.

b) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm işlemlerin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını belirleyerek yapılacak işlemlere ilişkin protokolleri onaylamak veya gerekçeli olarak reddetmek.

c) Kurum içinde deney hayvanı kullanılması sürecinin 3R ilkelerine ve etik kurallara uygun olarak sürdürülmesini denetlemek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapmak.

ç) Deney hayvanı kullanılarak elde edilenlerle aynı veya daha yüksek düzeyde bilgi sağlayabilecek ancak hayvan kullanılmayan veya en az sayıda hayvan kullanılan ya da daha az acı verilen prosedürler içeren alternatif yöntemlerin geliştirilmesine ve doğrulanmasına katkıda bulunacak ve bu alanda araştırmayı teşvik edecek uygulamalar yapmak.

d) Deney hayvanları üzerinde yapılacak işlemlerin onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasını sağlamak, gerektiğinde sonlandırmasına karar vermek.

e) Deney hayvanlarıyla çalışacak personelin gerekli eğitimi almasını sağlamak ve deney hayvanı kullanım sertifikası bulunması şartıyla hayvan deneyleri yapılmasına izin vermek. Bu amaçla gerektiğinde sertifika programları düzenlemek.

f) Deney hayvanlarının üretim, yetiştirme, barındırma ve nakil şartları ile deneylerin yapıldığı laboratuvar şartlarının ve ekipmanının etik yönden uygun olup olmadığını denetlemek.

g) Deney hayvanı kullanımı ile ilgili olarak istatistik veri tabloları ile yıllık faaliyet raporunu hazırlayarak HADMEK' e sunmak.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

- ğ) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar ve tıbbi atıkların 9/ 8/ 1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlamak.
- h) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun ve ilgili mevzuatın getirdiği hükümler çerçevesinde, deney hayvanlarının kayıt altına alınmalarını ve izlenebilmelerini sağlamak.
- ı) Düzenlenecek eğitim sertifika programlarını otuz gün önce HADMEK' e bildirmek.
- i) Düzenledikleri sertifika eğitim programları ve eğitim sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile ilgili bilgileri HADMEK' e bildirmek.
- j) Deneyde kullanılan hayvanların, prosedür sonrası sahiplendirilmesi veya çiftçilik sistemine iadesinde sakınca görülüp görülmediği hakkında karar vermek.

AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU'NUN ÇALIŞMA İLKELERİ

MADDE 12- AEÜHADYEK, aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır:

- a) Bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına kötü muameleleri engellemek.
- b) Deney hayvanlarının 5 inci maddede belirtilen amaçlar kapsamında kullanılmasını sağlamak.
- c) Ağır acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını, zorunlu olarak kullanılması gerekiyorsa bunun sağlam bilimsel gerekçelere dayandırılmasını sağlamak.
- ç) Eğitim amaçlı kongre, konferans ve seminerlerde ağrı ve acı veren deneylerin yapılmamasını sağlamak.
- d) Bilimsel açıdan güvenilir verinin, hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek ve onları en az strese sokarak elde edilmesini sağlamak.
- e) Araştırmalar süresince kullanılan deney hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlamak ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel şartların teminini sağlamak.
- f) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun şartlarda deney hayvanı bakımını sağlamak.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

g) Canlı hayvanlarda yapılacak deney amaçlı çalışmaların sorumlu veteriner hekim gözetiminde yapılmasını sağlamak.

ğ) Araştırmacılar tarafından, deneylerin hangi durumlar yerine getirildiğinde sonlandırılacağına dair hedef noktaların belirlenmesini sağlamak.

h) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği ispatlanmış alternatif usuller varsa hayvan deneylerini etik olarak uygun görmemek ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesine engel olmak.

ı) Deney için en uygun hayvan türü ve yöntemin seçilmesini ve bilimsel olarak anlamlı sonuç verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlamak.

i) Deney hayvanlarına gereksiz acı ve ağrı verecek deneylerde uygun bir anestezi usulünün uygulanmasını ve araştırmalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlamak.

j) Anestezinin, hayvan için deneyin kendisinden daha fazla travmatik olması ve deneyin amacına uygun olmaması durumunda yapılmasını engellemek.

k) Deneyin etik ilkeler çerçevesinde yapılması ve amacına uygun olması için veteriner hekim kararı ile;

1) Anesteziden çıktığında önemli oranda acıya maruz kalacak olan hayvanın ağrı kesici ile tedavi edilmesini, tedavi edilmesi mümkün değilse insancıl bir metotla öldürülmesini,

2) Deney hayvanının araştırma sürecinde ya da sonunda hayatına son verilmesi işlemlerinin uygun gerekçelerle yapılmasını,

3) Şiddetli ve sürekli ağrı çeken veya normal hayatını sürdüremeyecek duruma gelen deney hayvanları ile sağlığı ve çevresi için risk oluşturabilecek deney hayvanlarının insancıl bir metotla yaşamlarına son verilmesini, sağlamak.

l) Araştırmada kullanılan ve yaşamlarını sürdüren deney hayvanlarına, deney sonunda sağlıklı yaşam şartlarının teminini sağlamak.

m) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin yapılmasına, etik ilkeler ile araştırmadan elde edilecek fayda ve hayvanların çekeceği acı dikkate alınarak karar vermek.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

- n)** Bilimsel hedeften uzaklaşmadığı ve hayvanın refahının bozulmadığı sürece hayvanlar üzerinde birden fazla uygulama yaparak, deneyde kullanılan hayvanların sayısını azaltmak.
- o)** Deneyde kullanılarak ölen hayvanların doku ve organlarının paylaşılması kapsamında diğer başvurularda değerlendirilmesini sağlamak.
- ö)** Uzun süreli olması muhtemel şiddetli acı, eziyet ve ızdırapla sonuçlanan ve düzeltilmesi mümkün olmayan uygulamalardan kaçınmak.
- p)** Yalnızca kendi bünyesindeki hayvan refahı biriminin denetiminde gerçekleştirilecek prosedürlere izin vermek.
- r)** Onay verilen projelerde, içerikte ve çalışmaya katılacak kişilerde yapılacak değişiklikleri takip etmek ve gerekli izinlerin alınmasını sağlamak.

DENEY HAYVANLARINA İLİŞKİN UYGULAMALAR

MADDE 13 – AEÜHADYEK’ in çalışmalarında kullanılacak hayvanlara ilişkin hususlar:

- a)** Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm prosedürlerin AEÜHADYEK tarafından onaylanmış olması zorunludur.
- b)** AEÜHADYEK tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak alınmış bir genel veya özel istisna olmadıkça, deneylerde kullanılacak;
- 1)** Fare (*Mus musculus*),
 - 2)** Sıçan (*Rattus norvegicus*),
 - 3)** Kobay (*Cavia pocellus*),
 - 4)** Suriye (altın) hamsteri (*Mesocricetus auratus*),
 - 5)** Çin hamsteri (*Cricetulus griseus*),
 - 6)** Moğolistan gerbili (*Meriones unguiculatus*),
 - 7)** Tavşan (*Oryctolagus cuniculus*),
 - 8)** Köpek (*Canis familiaris*),
 - 9)** Kedi (*Felis catus*),

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

10) İnsan dışı primatların bütün türleri

11) Kurbağa [*Xenopus (laevis, tropicalis)*, *Rana (temporaria, pipiens)*],

12) Zebra balığı (*Danio rerio*),

türlerinin ve deneyde kullanılacak tüm hayvanların kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır.

c) Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanları, deneylerde kullanılmaz. Ancak, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulması, çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi tehlike oluşturması ve çalışmanın amacının sadece başıboş hayvan kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçeler sunulması hallerinde bu hayvanlar deneylerde kullanılabilir.

ç) İnsan dışı primatların deneylerde kullanılmasına, istisnai durumlarda ve prosedürün amacının insan dışı primatlar dışında bir tür kullanılarak gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa izin verilir.

d) Büyük kuyruksuz maymunlar deneylerde kullanılamaz.

e) Ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde nesli tehlike altında olan ve korunan türler ile CITES Sözleşmesinin Ek-1 Listesindeki türlerin kullanılmasına aşağıda belirtilen durumlarda izin verilir:

1) Prosedür, 5 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (c) ve (d) bentlerinde belirtilen amaçlardan birine sahipse.

2) Prosedürün amacının söz konusu türlerin dışındaki türler ile gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa.

f) Doğadan alınmış yaban hayvanı üzerinde yapılacak deney bir bilimsel gerekçeyle; ancak diğer hayvanların deneyin amacı bakımından yeterli olmaması halinde onaylanır. Bu konuda yapılan çalışmalarda AEÜHADYEK onayından sonra Genel Müdürlükten izin alınır.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

ANESTEZİ VE ANESTEZİ UYGULANMASI, ÖLDÜRME VE DENEYLERDE ŞİDDET SINIFLANDIRMASI İLE İLGİLİ İŞLEMLER

MADDE 14 – Anestezisi ve anestezisi uygulanması, öldürme ve deneylerde şiddet sınıflandırması ile ilgili işlemler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca 13/12/2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 21 inci ve 22 nci maddeleri ile Ek-8 ve Ek-9’a göre AEÜHADYEK’ in kararına bağlı olarak yapılır.

HAYVANLARIN DENEYLERDE TEKRAR KULLANIMI

MADDE 15 – AEÜHADYEK, Hayvanların Deneylerde Tekrar Kullanımına;

a) Daha önce bir ya da birkaç deneyde kullanılan bir hayvanın tekrar kullanılmasına aşağıdaki durumlarda izin verilir:

1) Daha önceki deneylerin gerçek şiddeti “hafif” veya “orta” ise.

2) Hayvanın genel sağlık durumu tamamen eski haline dönmüşse.

3) Yeni deney “hafif”, “orta” veya “ düzelmez” olarak sınıflandırılmışsa.

4) Hayvan üzerinde daha önce gerçekleştirilen prosedürleri değerlendirebilecek bir veteriner hekim tarafından uygun bulunmuşsa.

b) İstisnai durumlarda, (a) bendini uygulama dışı bırakacak şekilde ve hayvanın Veteriner Hekim tarafından muayene edilmesinden sonra, hayvanın şiddetli acı, ızdırıp veya eşdeğerini içeren bir deneyde birden fazla kullanılmaması şartıyla bir hayvanın tekrar kullanılmasına izin verilebilir.

DENEYİN SONLANDIRILMASI

MADDE 16 – AEÜHADYEK, deneyin sonlandırılmasına;

a) Deneyle ilgili olarak daha fazla gözlemin yapılamayacağı hallerde ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyları ve nesilleri artık takip edilmiyorsa veya sürekli devam eden bir şekilde iğne batırılmasına eşdeğer ya da daha fazla acı, eziyet, ızdırıp ve kalıcı hasar yaşaması bekleniyorsa deneyin sonlandırılmasına karar verir.

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

b) Deneyin sonunda, bir hayvanın yaşamaya devam etmesine dair karar bir Veteriner Hekim tarafından alınır. Bir hayvanın yaşatılmaya devam etmesi durumunda, sağlık durumuna uygun bakım ve barınma hizmeti sağlanır. Hayvan orta veya şiddetli acı, eziyet, ızdırıp ve kalıcı hasar yaşamaya devam ediyorsa ötenazi yöntemlerine karar verir.

BAŞVURU İŞLEMLERİ

MADDE 17- AEÜHADYEK başvuruları;

a) Ahi Evran Üniversitesi Hayvan Kullanma Protokolü Formları'ndan, eğitim amaçlı çalışmalar için Form 2A ve 2B, ön çalışma için Form 4, araştırma amaçlı çalışmalar için Form 1A ve 1B ve Form 3, sahipli hayvanlar için Form 5 (EK 1) doldurularak AEÜHADYEK sekreterliğine teslimi ile gerçekleştirilir.

b) Başvuruların, tez çalışmalarında “Yürütücü” sıfatıyla “Danışman Öğretim Üyesi” tarafından, diğer araştırma projelerinde ise Öğretim Üyesi statüsündeki “Araştırma Yürütücüsü” tarafından yapılması gereklidir.

BAŞVURU SAHİPLERİNİN SORUMLULUKLARI

MADDE 18- AEÜHADYEK' e başvurularda kişisel beyan esas olup, başvuranlar Araştırma Taahhütnamesini (EK 2) imzalayarak içeriğindeki koşulları kabul etmiş sayılırlar.

PROJELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

MADDE 19 – AEÜHADYEK tarafından projelerin değerlendirilmesi;

a) Projeler;

- 1) Bilimsel, eğitsel veya yasal gerekçeleri,
- 2) Hayvan kullanımı gerekçeleri,
- 3) Prosedürlerin mümkün olan en insani ve çevreye duyarlı şekilde gerçekleştirilmesinin tasarlanması,
- 4) Tahmin edilen bilimsel faydaları ve eğitim yönünden değeri,
- 5) 3R ilkesine uyumu,

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

- 6) Prosedür şiddetinin sınıflandırılması,
- 7) Elde edilecek fayda ve hayvanların çekeceği acı,
- 8) Öldürme metotları, prosedürler, anestezi, tekrar kullanım, bakım ve barınma şartlarının mevzuata uygunluğu,
- 9) Geriye dönük değerlendirmenin yapılıp yapılmayacağı ve ne zaman yapılacağına karar verilmesi,

kriterlerine göre AEÜHADYEK tarafından değerlendirilir.

b) AEÜHADYEK adına proje değerlendirmesini yapacak uzmanlar; 3R ilkesi, deney tasarımı, hayvan deneyleri pratik uygulamaları, yaban hayvanları deneyleri pratik uygulamaları veya hayvan bakım ve beslenmesi konusunda yetkin kişilerden seçilir.

c) Proje değerlendirmesinde şeffaf olunur. Fikri mülkiyet haklarının ve gizli bilgilerin korunması için, proje değerlendirmesi tarafsız bir şekilde gerçekleştirilir ve bağımsız tarafların görüşlerini de kapsayacak şekilde hazırlanır.

PROJELERE KARAR VERİLMESİ

MADDE 20 – AEÜHADYEK tarafından projelere karar verilmesi;

a) Usulüne uygun olarak yapıldığı saptanan başvurular, incelenmek üzere AEÜHADYEK üyelerine bir değerlendirme formu eşliğinde gönderilir (EK 3), üyeler kendilerine gelen dosyaları en geç bir ay içerisinde değerlendirmek zorundadır.

b) AEÜHADYEK gerek görürse uzmanın/uzmanların görüşüne başvurabileceği gibi Araştırma Yürütücüsü ile de görüşme yapabilir.

c) AEÜHADYEK yaptığı değerlendirme sonucunda “uygun bulunmuştur”, “düzeltilmesi koşuluyla uygun bulunmuştur”, “çalışma sınırları etik kurul tarafından belirlenmek kaydıyla ön çalışma yapılarak sonuçların bildirilmesi uygun bulunmuştur” ya da “uygun değildir” şeklinde karar verir.

ç) Bir araştırma projesi hakkında AEÜHADYEK “Uygun değildir” kararı verildi ise aynı proje tekrar kurula sunulamaz.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

d) AEÜHADYЕК üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili Kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

e)“Düzeltilmesi koşuluyla uygun bulunmuştur” kararı verilen başvurular, başvuru sahibi tarafından düzeltildikten sonra, AEÜHADYЕК, tarafından yeniden değerlendirilir.

f) AEÜHADYЕК, deney hayvanlarında uygulama yapacak kişilerin yetkin olup olmadıklarını da değerlendirebilir ve yeterli görmemesi halinde eğitim almaları için alanlarında deneyimli bir araştırmacıyla bir süre çalışmalarını veya bir kurstan geçmelerini isteyebilir.

g) Bütün başvurular ve alınan kararlar, bir veri tabanında saklanılır.

ğ) AEÜHADYЕК, karar ve kayıtları, HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur

DENEY HAYVANI İLE UĞRAŞACAKLAR VE PERSONELİN EĞİTİMİ

MADDE 21 – Deney hayvanı ile uğraşacaklar ve personelin eğitiminde uyulması gerekli hususlar aşağıda belirtilmiştir;

a) Deney hayvanları kullanım sertifikasına ilişkin eğitim programları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca düzenlenen mevzuata uygun olarak yapılması sağlanır ve deney hayvanı ile uğraşan veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi, deney hayvanları kullanım sertifika programlarının açılması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden AEÜHADYЕК sorumludur. Bu programlarda başarılı olanlara, ilgili AEÜHADYЕК tarafından deney hayvanı kullanım sertifikası verilir.

b) Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak katkıda bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir.

c) Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test amacıyla işlem yapamaz ve çalışma mekanlarında bu hayvanları barındıramazlar. Çiftlik hayvanlarıyla yapılacak araştırmalarda araştırma ekibinin içinde bir Veteriner Hekimin bulunması zorunludur. Bu durumda Veteriner Hekimin deney hayvanları kullanım sertifikası bulunması gerekli değildir.

	AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

- c) AEÜHADYEK; deney hayvanı üretilmesi ve yetiştirilmesi ile sorumlu personelin asgari olarak bilgilendirilmesi ve uyulması gereken usul ve esasları içeren bir meslek içi eğitim programı hazırlar ve periyodik olarak uygulanmasını denetler.
- d) AEÜHADYEK onayına sunulan çalışmada, deney hayvanı kullanan kişinin kullanım sertifikası olmaması halinde bu çalışmaya onay verilmez.
- e) Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla AEÜHADYEK' e başvurabilir. Kendisinin katıldığı, ancak doğrudan deney hayvanlarıyla prosedür uygulamayan araştırmacılar, sertifikalı deney hayvanı kullanıcılarının yardımıyla deneylerini sürdürebilirler.
- f) Deney hayvanları kullanım sertifikası programlarının içeriği HADMEK tarafından alınacak kararla belirlenerek tüm HADYEK' lere bildirilir.
- g) HADMEK gerektiğinde sertifika programlarını güncelleyebilir.
- ğ) Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin %80'ine devam etmek zorunludur.
- h) Kursiyerlerin sertifika alabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden en az 70 puan almaları gereklidir.
- ı) Sertifika eğitim programlarının nasıl yürütüleceği AEÜHADYEK tarafından belirlenir.
- i) İlgili Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası" verilir. Deney hayvanları kullanım sertifikası, AEÜHADYEK başkanı ve Rektör, tarafından imzalanır.
- j) AEÜHADYEK, düzenleyeceği sertifika eğitim programlarını otuz gün önce HADMEK' e bildirmekle yükümlüdür.
- k) AEÜHADYEK, düzenlediği sertifika eğitim programı sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile bilgileri HADMEK' e bildirmekle yükümlüdür.
- l) İlgili Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin ilgili Yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadıklarına HADMEK karar verir.

 2006	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ	Doküman No	YÖ-040
		İlk Yayın Tarihi	10.08.2016
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	1/18

m) Lisans veya yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına AEÜHADYEK karar verir, uygun olduğuna karar verilen eğitim programlarını tamamlayanlara AEÜHADYEK tarafından sertifika verilir

GİZLİLİK

MADDE 22 – AEÜHADYEK yazışmaları gizli olup, 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte belirtilen yetkili kurumlar dışında üçüncü şahıslara bilgi verilemez.

YÜRÜRLÜK

MADDE 23 - Bu Yönerge, Ahi Evran Üniversitesi Senatosu Kararı ile kabul edildikten sonra Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu'na sunulur ve bu Kurul tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

MADDE 24 - Yönerge hükümleri, Ahi Evran Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.

MADDE 25 – Bu Yönergede hüküm bulunmayan hususlarda, 15 Şubat 2014 tarih ve 28914 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanır.